

СВЕТЛА ИВАНОВА
МЕЖДУ ЖИВОТА И МИТА

chitanka.info

„Легендата Марлене Дитрих“ далеч надхвърля славата на отделните ѝ филми. За нея те са свързани повече с вълненията около костюма, бижутата, прическата, грима, осветлението или гледната точка на камерата към божествените ѝ крака... Към този стил на поведение, характерен за холивудските звезди, реалистично настроените интелектуалци в киното открай време се отнасят иронично и дори враждебно. Не съвсем без основание. Но и не докрай справедливо. Защото именно в епохата на звездите киното най-активно усвоява новите техники, усъвършенства своя език, обогатява изразните си възможности като изкуство. Учи се да създава *втора реалност*, различна и независима от реалността на живота.

Бил е нужен изключителен талант да срещнеш в Берлин едно пълничко момиче с бледа кожа, светли очи и белезникави коси и да усетиш, че с малко диета, с опитни гримьори и добре аранжирано студийно осветление можеш да го превърнеш в нещо друго, в някакво неземно създание с хипнотично въздействие върху половината човечество. Джоузеф фон Щернберг е притежавал този талант — признат дори от критици (като Рудолф Арнхайм и Зигфрид Кракауер), които са проявявали остра нетърпимост към идейния фалш в неговите филми. Колкото и да ни се иска да вярваме в единството на форма и съдържание, то като че ли е ненаруσιμο само при гениите. Историята на културата познава цели периоди на асинхрон в развитието на форма и съдържание — и то в творчеството на личности със силно изявен талант. Това особено личи в едно младо изкуство, каквото е киното, което в немия период и първите десетилетия от навлизането на звука (30-те и 40-те години) е така опиянено от прилива на нови похвати и технически изобретения, че само в редки мигове успява да запази равновесие.

За тези неща в книгата на Марлене Дитрих сякаш се говори между другото, но неусетно тя все пак успява да ни припомни близостта на киното с мистериите и да възстанови престижа на ритуалната му същност.

За Марлене Дитрих киното е празник, подготвян старателно и отдалеч; ушиването на костюма, обличането, появата ѝ в него — това са все елементи на едно свещенодействие. И по-нататък — от силуета, жестовете, походката, израза на лицето и тембровите интонации на гласа тя изработва сложна партитура, овладяна до съвършенство.

Всичко това е далеч от драматичното изкуство, но няма ли личи сходството с една виртуозно изпълнена говореща пантомима?

Цял живот Марлене Дитрих работи над един-единствен образ, възбуждал въображението и сетивата на няколко поколения зрители. Пред нас са сякаш многобройните пейзажи на вулкана Фудзияма, рисувани от *един* художник (Хокусай) в различни състояния на природата, в различни сезони и различни часове от деня и нощта...

Никой не е разгадал изцяло секс-символиката на Марлене Дитрих. Сигурно е само, че тя е сплав от несъвместими елементи: прелъстителност и гаменско равнодушие, разпътна изкусителност и респектиращ собствен морал. Това е образ на жена, способна да съсипе един мъж, но и да му спаси живота, да бъде едновременно любовница, приятел и изповедник. Жена, която знае всичко за живота, но не ѝ е безразлично кой е седнал там на бара... Истинска зрелост в изграждането на този многослоен образ Марлене Дитрих постига в изкуството си на соло певица. Един мит с безброй поклонници, но и под постоянната заплаха на гвардия иконоборци.

„Истината за един мит“ — в стотици варианти това заглавие стои над всички текстове, изписани за нея. В продължение на десетилетия достоверни факти и легендарни измислици си оспорват правата над един живот — до момента, в който самата актриса реши да сложи край на тези спорове и както сама твърди в предговора — да изясни нещата. „Така и аз сега мога да твърдя — пише тя, — че съм се опитала открито и достоверно да представя най-съществените събития от моя живот.“ Без съмнение декларацията е с ръка на сърцето, за да ни подготви за една изповед. Какво ни остава тогава на нас, освен да се отречем до три пъти от всичко прочетено преди и да се наведем над извора.

Вероятно с най-голяма лекота са се доверили на книгата онези, които, подобно на Марлене, смятат собствената си наивност за някаква благословия.

Скептиците обаче, още щом са прочели, че името Марлене Дитрих може да се докаже със свидетели, положително са разтворили някой и друг лексикон, за да се уверят, че навсякъде то е отбелязано като псевдоним на Мария Магдалена фон Лош. Наистина не всички справочници изясняват, че фон Лош е фамилното име на втория съпруг

на майка ѝ. Очевидно Марлене благозвучно слива първите си две имена и запазва фамилията на баща си — Луис Дитрих.

За откриването на точната ѝ рождена дата са организирани едва ли не походи, преминали през паспортни и църковни служби, общински регистри и неудобни разговори със самата нея — и всичко това, за да се установи разлика от някакви си три години и да се оповести победоносно датата 27 декември 1901 г. Каква дребнавост! Но търсачите на истината зад мита Дитрих, изглежда, интуитивно са долавяли, че исторически фиксираното време смъртоносно ранява всяка легенда — неслучайно в собствените ѝ спомени и размисли дати почти няма.

Когато тя се дразни от статиите и книгите, написани за нейния живот, то е заради неточностите, но и заради прекалената конкретност на някои сами по себе си верни факти, разяждащи митологичната ѝ аура.

Ако сравним книгата с изявленията ѝ в многобройни интервюта, давани по различен повод, ще се натъкнем на изумителни противоречия. Те са толкова очебийни, че просто не могат да бъдат случайни — сякаш основната ѝ грижа във всяка изречена от нея мисъл е не да разкрие нещо от себе си, а напротив — да създаде поредния розов облак, в който да се скрие.

В книгата примерно се казва: „Школата се намирал на горния етаж в един от театрите, собственост на професор Райнхард. Професорът така и не видяхме никога, но изпитвахме към него огромно страхопочитание... Чух, че Макс Райнхард — след като бях станала известна — твърдял, че той ме бил «открил». За съжаление това не е вярно.“ На приемния ѝ изпит в школата Райнхард също не присъства. В предговора обаче към българското издание на книгата на Ернст Щерн — сценограф при Макс Райнхард, е цитирано изявление на Марлене Дитрих, което се отнася до същите факти: „Всички идеи (за актьора и ролята по метода на Станиславски — Б. м.) ми бяха отнети веднъж завинаги, когато Райнхард седеше в празния театър и слушаше моята «Молитва на Гретхен». Когато се изправих от колениченето, отупвайки праха от полата си, го чух да казва: «Не ме накарайте да се разплача^[1]!»...“

Американският критик Гейбриъл Анан, коментирайки книгата ѝ в „Ню Йорк Ревю ъв Букс“, изказва съмнение, че Марлене изобщо е

посещавала някога школата на Райнхард. Накрая човек започва да се пита дали самият Макс Райнхард е съществувал.

Положително си спомняте страниците, посветени на детството, в което майка ѝ е основна фигура, описана с рядка обич и преклонение (показателно е, че името ѝ — Жозефина — не се споменава никъде, тъй като митичните създания се наричат всякак, но най-рядко с имена на смъртни). Ето как звучи до тези страници откъсът от интервюто, дадено на Максимилиан Шел, автор на голям документален филм за Марлене Дитрих. Въпрос: „Всъщност сте израснали сама с майка си и тя е играла голяма роля в живота ви?“ Отговор: „О, да, разбира се. Майка ми ме отгледа, както всички майки отглеждат децата си, нищо особено. Добро държание и добър успех в училище бяха най-важните неща. Това изобщо не е толкова интересно.“ Как да не е интересно, ако съдим по някои от най-съкровено написаните откъси в книгата?!

Монтажът от подобни примери може да продължи до безкрайност, особено ако се добавят и различните гледни точки на Джоузеф фон Щернберг и на някои от останалите лица в книгата, оставили свои спомени за редица от събитията, описани от Марлене Дитрих. Казват, че дъщеря ѝ, драматичната актриса Мария Рива, също е написала своя книга, която ще издаде след смъртта на майка си.

Кой обаче може да отсъди къде минава границата между реалност и измислица при хора с доказано въображение? И кое трябва да предпочетем, изправени пред един достоверен житейски факт или художествения образ, в който е превърнат? При Марлене тези процеси са неуловими, защото сякаш всяка черта на характера ѝ съдържа в себе си своята равна по сила противоположност. Смята себе си за луна, отразяваща гениалните слънца около себе си, но е твърде вероятно само личност със самочувствие на слънце да приеме роля на планета с отразена светлина. Така както само жена, убедена в своята неотразима женственост, може предизвикателно да облича мъжки костюм на своите концерти. Или както само първата дама на света може да твърди, че е родена за готвачка...

А какво всъщност е тази книга, ако не най-дръзкото предизвикателство към всички, които обвиняват легендарната Марлене в греха, че изгражда собствена митология, уязвима пред реалните житейски истини? И ето, тя избира оръжието на своите опоненти, като посяга към жанра на документалната проза. Пореден блъф. Защото

достоверността на фактите при нея не е цел, а похват за утвърждаване на същата тази легенда — най-голямото творение на живота ѝ. Изправени сме пред един свят със свои закони, със своя скала за оценка на явленията в изкуството и катаклизмите в света, със свои мерки за справедливост, приятелство и любов. Пълен е наистина с противоречия, с недоразказани истории, с полуреални сенки на лица, на погледи и мимолетни срещи. Един измислен свят, за който добре прилягат думите на Хайнрих Ман в бележките му около превръщането на романа „Професор Унрат“ в сценарий за филма „Синият ангел“: „Ако се замислим, ще видим, че хората, които познаваме от край до край, са порече измислени, отколкото реални.“

Светла Иванова

---

[1] Цитат по превода на Румен Нейков: Ернст Щерн. „Сценограф при Макс Райнхард: спомени“, изд. „Български художник“, 1984, София. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.